

מהדורת ברכות טוב

ספר תפארת שלמה המבואר

על קדושת המועדים

זה ספר כתבי קודש, דברי תורה אשר יצא מפי אותו הצדיק איש חי ורב פעלים, חכם הרזים, המאיר לארץ ולדרים, דולה מבארות עמוקים, דברים נחמדים שבעתים מזוקקים, מפז ומפנינים יקרים, שפתי כהן ישמרו דעת וחוקים ישרים, על סדר פרשיות התורה ונביאים וכתובים ולקוטים מש"ס המה מסודרים, כולו ממתקים ומחמדים, ותוכם רצוף רוים צפון לישרים, שמו נודע בשערים,

כבוד אדמו"ו הרב הגאון חסידא ופרישא צדיק יסוד עולם עמוד הימיני
פטיש החזק נר ישראל אספקלריא המאירה פאר הדור

מו"ה **שלמה** בהרב המופלג החסיד מו"ה **דוב צבי הכהן** זלה"ה

אבדק"ק **רדאמסק**

שלמה שמו ושלימה משנתו, לזכר עולם יהיה צדקתו, מהרה ישמע קול מבשר
טוב לשארית בני חבל נחלתו, הכהן יעמוד לאורים ויחיש לנו קץ פדותו.
(נוסח שער דפו"ר)

ועתה יוצא לאור בתוספת מרובה, עם ביאורים יקרים, מקורות וצינונים,
לבאר דבריו הקדושים, ולפענח חידושים נעלמים, ובהשבת ההשמטות למקומם,
בעמוד נאה ובהוצאה חדשה ומפוארת

שנת תש"פ לפ"ק

מבוא השער

המתגבר*. וזהו ה' יתן אמר, באם הצדיק אומר
לצבא רבי. ולזה קפיד רבי אליעזר [בגוג
השבועות] ויכדאיתא במסכת ביצה דף ט"ו עמוד
ב', דהנה בשבועות הוא זמן מתן תורתנו,
ויואז התלמידי חכמים הם מקבלים התורה

שפע התורה לצדיק תלוי בריבוי השומעים
ה' יתן אמר המבשרות צבא רב (תהלים סט
י). לפי הידוע ויאם בני אדם רוצים לשמע
דברי תורה מאדם צדיק, אזי הקדוש ברוך הוא
משפיע להצדיק דברי תורה, וינועשה פמעין

ביאורי החסידות

א. כפי תשוקתם של השומעים מתרבה השפע אצל הצדיק, כמו מעיין המתגבר שכפי ריבוי השאיבה מתרבה בו הנביעה.
ב. ה' נותן לצדיק אמרים, כפי ריבוי הקהל שחפץ לשומעם.
ג. רבי אליעזר הקפיד על היוצאים מהדרשה שדרש ביום טוב.

ציוני החסידות

בדרך רמז על דרך כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד וכו' ונעשה כמעין המתגבר (אבות פ"ו מ"א), והוא על דרך משל מעין שהוא נובע, כשואבין ממנו איז מתגבר יותר, וכשאינן שואבין ממנו איז נסתם המעין, וזהו וישן מפני חדש תוציא' היינו שיהיה דולה ומשקה מתורת רבו, כדי שבכל פעם יתרבה מעין החכמה של הרב מחדש.

ו[נ] כדאיתא במסכת ביצה. בגמרא: תנו רבנן, מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש [ביום טוב (כ"ט)] כל היום כולו בהלכות יום טוב. יצתה כת ראשונה [לסעוד סעודת יום טוב, והניחיהו דורש], אמר הללו בעלי פטסין [חביות גדולות הכינו להם באנומלין ומסך משתאות, לפיכך מהרו לצאת, כלומר, בעלי נפש הן ואינן יגיעין לשמוע תורה]. כת שניה, אמר הללו בעלי חביות. כת שלישיה, אמר הללו בעלי כרין. כת רביעית, אמר הללו בעלי לגינין. כת חמישית, אמר הללו בעלי כוסות. התחילו כת ששית לצאת, אמר הללו בעלי מארה [שהיה בית המדרש מתרוקן מאד, וגנאי הדבר וקשה בעינין]. נתן עיניו בתלמידים, התחילו פניהם משתנין [כסבורין שכועס על כת ששית מפני שאחרו לצאת, וכל שכן עלינו]. אמר להם, בני, לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו, שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה [סעודה]. בשעת פטירתן אמר להם 'לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם' (נמיה ס ז) וכו'. רבי אליעזר לטעמיה, דאמר שמחת יום טוב רשות. דתניא, רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה. ודקדקו בתוספות (ד"ה א) אם הוא רשות מפני מה אמר לתלמידיו 'אכלו משמנים ושתו ממתקים'. ותיצרו שגם בשאר ימים אכלו אחר הדרשה, אלא שאמר להם שיאכלו משמנים משום שמחת יום טוב. ונראה מדברי רבינו שהמעשה היה בשבועות, שאז מודה רבי אליעזר שצריך ללכת (פסמי ס:). ו[ו] ואז התלמידי חכמים הם מקבליים התורה מחדש. ראה מה שכתב תלמיד הרמ"ז בספר אמנות חכמים (פכ"א): לבאר מה שכתב האר"י זלה"ה בענין עליית העולמות במועדים

ו[א] אם בני אדם רוצים לשמוע דברי תורה מאדם צדיק. ראה בתולדות יעקב יוסף (פר' נח): וכאשר בארתי פסוק (דברים י) 'עקב תשמעון', דהוה ליה למימר תשמעו, אלא שאם הם ישמעו תוכחת מוסר ויש מקבלין, אז משפיעין לו שיהיה משפיע למקבלין וכו'. וזה נראה לי דברי הש"ס דברכות פ"ו (מ). 'אם שמע תשמעו', אם שמעתם בישן תשמעו בחדש, רצה לומר שאם יטו אוזן לשמוע בחשק גם שיאמר דבר ישן, אז ישפיע לי דבר חדש, וישמע בחדש. ובכתנות פסים (פר' נהעלותן): כתב הזוהר (מ"א קפג). 'הצדיק אבד' (שעיה טו ה) אבוד או נאבד לא כתיב, אלא אבד, שהצדיק אבד השפע, שמשפיעין לו כשיש מקבל, משא"כ וכו', וכשיש מקבלין מוסר, משפיעין לו דברים הרבה להשפיע וכו'. וכתב בדגל מחנה אפרים (פר' ישנ ד"ה וישאל): בזהוה הקדוש (מ"צ קפו): זכאה הוא מאן דמליל על אודנין דשמעין, וי"ל שרימו בזה הצדיק המשפיע תורה ומוסר לבני אדם, כשיש לו מקבליים שמשתוקקים ומתאווים לשמוע דבריו, אז יכול הצדיק לומר דבריו בזכות הדעת ובצחות מחשבתו בלי שום טירוף ובלבול הדעת, ובהתעוררות תאוותם שמשתוקקים לשמוע מעוררים את הצדיק ונתחדש לו אור תורה באור צח ומצוחצח, וזהו שרימו 'זכאה איהו' היינו לשון זכות ובהירות, שנעשה זך ובהיר באור חכמת התורה, 'מאן דמליל על אודנין דשמעין' כנ"ל כשיש מקבליים שרוצים לשמוע ולקבל ממנו, בזה פועלים דבר גדול להצדיק שנעשה חכמתו זכה וברה ובוראי מאירת עינים. ובעבודת ישראל (אבות פ"ג): או יאמר מרבה ישיבה מרבה חכמה. רמזו על הצדיק האומר דברי תורה בפני ההמון, שכל מה שמטיים דעתם ומחשבתם אל הצדיק לשמוע דברי תורה מפיו, כמו כן בא השפעת התורה אל הצדיק והדבר אשר יאמר אליהם. 'דדיה ירווך בכל עת' (משל פ ט), מה הדר הזה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוציא טעם, כן הדברי תורה כל מה שנכפפים אליו ומחברים מחשבתם אל מחשבת הצדיק, אזי כמו כן בא ההשפעה יתירה במחשבת הצדיק. ו[נ] ונעשה כמעין המתגבר. ראה בדגל מחנה אפרים (פר' נמקום): וישן מפני חדש תוציא. יש לומר בזה

מקדם, וזה הרוח שלי והודעתי את חקי האלהים
ואת תורתיו" (העמק מנח"ק)

העדיקים שנסתלקו מלמדים את תלמידיהם

**במסכת חגיגה (יג), אמר ליה רבי אסי, תא
ואגמרך במעשה מרובה. אמר
ליה, אי זכאי גמירתא מרבי יוחנן רבך?
הנראה לי בזה, דהנה זהו כח ועצם קדשת
העדיקים אשר מעולם, להיותם דבוק בהתלמידים**

מחדש], ויותר מה שהיו אצל הדרשה והיו רוצים
לשמע, היה לו השפעה יותר ויותר, לכך קפיד
ביציאתם. וזה פרוש ו'מתלמידי יותר מכלם'.
ו'ולזה מצינו קפידא בתלמידים שהלכו מאפי
לרביא. וזה פרוש תשובת משה רבנו עליו
השולם ליתרו 'כי יהיה להם דבר בא אלי' (שמות
יט ט), הינו שהתורות שהיו מוכנים לבא להם,
ו'שכל ישראל יש להם חלק בתורה פידוע, וזה
'פי יהיה להם דבר', הינו ו'בא אלי' התורה

ביאורי החסידות

כל ישראל, שזכה להשיג את חוקי האלהים ותורתיו. ט. רבי
יוחנן אמר לרבי אלעזר שחפץ ללמדו מעשה מרכבה, אמר רבי
אלעזר שאינו ראוי כי עוד לא הזקין, כשהזקין נסתלק רבי
יוחנן ואמר לו רבי אסי שהוא ילמדנו, אמר רבי אלעזר אילו
הייתי זוכה הייתי לומד מרבי יוחנן רבך. י. מה ההוכחה
של רבי אלעזר שאינו ראוי, הרי רבי יוחנן חפץ ללמדו והוא
לא רצה.

ד. וריבוי התורה בשבועות הוא קבלת התורה לכל השנה
בריבוי גדול, והיוצאים הזיקו לו להשפעת התורה לכל השנה.
ה. שעל ידי התלמידים זכה לריבוי שפע תורה, עוד יותר ממה
שקיבל מרבותיו וחבריו. ו. אביי הקפיד על מי שאמר
לתלמידיו שילכו ללמוד אצל רבא, מפני שבגללו נתמעט שפע
התורה אצל אביי. ז. 'דבר' הוא חלק התורה שיש לישראל.
ח. הרייח של משה רבינו ממה שבא אליו שפע התורה של

ציוני החסידות

וכתב במגלה עמוקות (פר' ויחי ד"ה המלך): שיש לכל אחד
מישראל אות בתורה ס' ריבוא אותיות לקביל ס' ריבוא
נשמות.

וכתב בעץ הדעת טוב (פר' ימיו ד"ה עור) וז"ל: ונדע כי שישם
ריבוא אותיות שבתורה כנגד שישם ריבוא נפשות ישראל
הנקראים דור כי אין דור פחות מס' ריבוא, לכל א' מישראל יש
לו חלק בתורה כפי נשמתו.

וראה עוד במאור ושמש (נמצוי ד"ה להצין מה) שכתב: מפני
שכללות נשמות ישראל הם ששים ריבוא והתורה היא
ששים ריבוא אותיות, שכל אחד מישראל שורש נשמתו הוא באות
אחת מהתורה [וזה מרומז בתיבת ישראל כי התורה מסיימת
בתיבת ישראל נטריקון יש ששים ריבוא אותיות לתורה].

ו'ו בא א"י התורה מקודם. וכן כתב רבינו במקום אחר (שער
המפלה ד"ה ויחי): משה רבינו עליו השלום כשלמד לבני
ישראל תורה ומצוות, המשיך עליהם אור ישר ואחר כך חזר
אליו מהם קדושת אור החזור. וזה פירוש 'ואתה תצוה את בני
ישראל' היינו שתמשיך עליהם אור הישר, ואחר כך 'ויקחו
אליך' היינו שיחזירו לך קדושת אור החזור. וזה שאמר משה
רבינו עליו השלום ליתרו 'כי יהיה להם דבר בא אלי', פירוש
שהודיע ליתרו מעלת בני ישראל, מה שלומד עמהם, הוא
מרויח מהם קדושה יותר בבחינת אור החזור, וזהו 'כי יהיה
להם דבר' היינו כל הקדושה שיהיה להם ממני, 'בא אלי'
בהחזרה עוד יותר בבחינת אור החזור, כאשר רואים בחוש
כשורעים גרעין אחד או חטה אחת מצמיח מהם אילן גדול
ושבולים הרבה.

ובעין זה כתב בקהלת משה (פר' עקב ד"ה ויהי): וכדמצינו במשה
רבינו עליו השלום שאמר 'כי יהיה להם דבר בא אלי',
'יהיה' לשון עתיד, שהגם שלא היה לו עדיין הדבר אלא יהיה
לו בעתיד, כבר בא הידיעה לו, שהשיג הכל בשרוש עליון.

וכו', הוקבע חק וזמן בשמים העליונים שכאשר נתעורר איזו
הארה מלמעלה לתועלת ולגאולת ישראל וכיוצא, כמו שהיה
בזמן יציאת מצרים ומתן תורה, בכל שנה ושנה כשבא העת
ההיא חוזרת ומתעוררת אותה הקדושה ואותו האור העליון
וכדומה לו, והיום הנה הוא קדוש לאלהינו והוא יום טוב.
ובקדושת לוי (מנוסה קדושה נאמנה): הלא ידוע שכל הנסים וכל
ההארות שנתגלה בימים קדמונים מתגלה בכל שנה
ושנה, כגון בחנוכה הנס של חנוכה והחסדים שהיה למתתיהו
בן יוחנן כהן גדול כאשר אנו מדליקין הנרות של חנוכה,
ובפורים מתגלה הנסים והחסדים שנתגלה בימי מרדכי ואסתר,
וכן נתגלה בכל שנה ושנה, וכן ההארה דבשבועות נתגלה בכל
שנה ושנה קדושת מתן תורה, וכן בראש השנה נתגלה האורות
בריאת העולם, כמבואר בכתבי האר"י.

ו'ו מתלמידי יותר מכולם. כן הוא בגמרא (מעניי ז): דאמר רבי
חנינא, הרבה למדתי מרבותי ומחבירי יותר
מרבותי, ומתלמידי יותר מכולן. ופירש רש"י (מטו י ד"ה לו מנוסה):
לפי שעל ידיהם ירבה הפלפול, ונותן לב לתרץ קושיותיהם.
ו'ו ולזה מצינו קפידא בתלמידים שהלכו מאביי לרבא.
כדאיתא בגמרא (ב"ב נג): אביי אמר אנא ענישתיה,
דאמר להו לרבנן, אדמגרמיתו גרמי בי אביי, תו אכלו בישראל
שמינא בי רבא. ופירש רש"י, שהיה רגיל לומר לתלמידים, עד
שאתם הולכים אצל אביי לגרם עצמות כלומר ללמוד שלא
לשובע, בואו ולמדו הלכות צהובות מרווחות אצל רבא.
ו'ו שכל ישראל יש להם חלק בתורה כידוע. ראה בזוהר
חדש (שי"ג כד): עד דסלקין אתון לתתין רבוא
כחושבן שבטיהון דישאל, דאינון תריסר וסלקין לתתין רבוא,
אוף הכי אתון כד אתמלו סלקין לתתין [עד שעולים האותיות
לששים רבוא כחושבן שבטי ישראל, שהם שנים עשר ועולים
לששים רבוא, אף כך האותיות כאשר מתמלאות עולות לששים].

בניכם לדבר בס', רצה לומר ויב' לדבר בתוכם תמיד מתוך גרונם וללמד עמהם, גם בשבתך בבייתך מקום רחוק מהתלמיד, גם שם תופע עליו נהרה י. וכן 'בלכתך בדרך', וכן 'בשכבך' בקבר תדבר עם התלמיד, ובקומך בתחית המתים, כמו שד"ש רבותינו ז"ל (סוטה 6א). 'בשכבך תשמר עליך' (משלי ו 22), עין שם י. וזהו שנאמר באברהם (בראשית יט 15) 'פי ידעתי למען

הבאים אחריהם כל ימיהם, ובחיייהם ובמותם לא נפרדו מתלמידיהם, ונראים אליהם לגלות להם רזי התורה ממה שקבלו למעלה, כמו שמצינו וי'פמה פעמים בזהר הקדוש י. וזה שרמז הכתוב (דברים יא 15) 'ולמדתם אתם את בניכם', ופרש רש"י (סו 11) אלו התלמידים, כי אמנם י'לכח התלמיד דבוק בהרב יותר מהבן אצל אביו, וי'אפי זהו המקימו בשני העולמות י. וזהו 'ולמדתם אתם את

ביאורי החסידות

מקיים את תלמידו אף בעולם הבא. יד. 'לדבר בס' מתפרש על הרב, שהרב מדבר תמיד בתוך גרונו של התלמיד. טו. עפ"י לשון הכתוב (איז ג 7). הרב יושב בביתו ומשפיע אור תורה על תלמידיו בכל מקומות מושבותיהם. טז. בגמרא: 'בהתהלך תנחה אותך' זה העולם הזה, 'בשכבך תשמר עליך' זו מיתה, 'והקיצות היא תשיחך' [תליץ בעדך את זכותך (פ"ט)] לעתיד לבוא.

יא. מחמת דבקותם של הצדיקים בתלמידיהם, נגלו אליהם ללמד גם אחרי הסתלקותם. יב. ברש"י: 'ושנתם לבניך', אלו התלמידים. מצינו בכל מקום שהתלמידים קרוים בנים, שנאמר (דברים יד 6) 'בנים אתם לה' אלהיכם', ואומר (מל"ג ז' 3 ג) 'בני הנביאים אשר בבית אל', וכן בחזקיהו שלימד תורה לכל ישראל וקראם בנים שנאמר (ד"ה ז' ט"ו 6) 'בני עתה אל תשלו'. יג. האב מקיים את בנו רק בעולם הזה, אבל הרב

ציוני החסידות

הרב קודם את האב בכל מקום, מפני שהוא ואביו חייבין בכבוד רבו.

ובמקום אחר (ז"מ ג): אבידת אביו ואבידת רבו, של רבו קודמת, שאביו הביאו לעולם הזה, ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא.

וכתב השל"ה (מס' שיעור מורה אור 101 ר"ג): נשמות ישראל הוא רוחניות התורה, ורמזו זה רבותינו ז"ל (ויק"ר יד 6) כשם שיצירתו של אדם כך תורתו, ובמסכת מנחות (ט:): אמרו, תורה ניתנה בארבעים, ונשמה נוצרה בארבעים, כל השומר תורתו נשמתו משתמרת וכו', וזהו ענין כל המלמד בן חבירו תורה כאילו ילדו (פסחים יט:), וחייב אדם בכבוד רבו יותר מכבוד אביו, כי זה נתן לו גוף, וזה שמלמדו תורה נותן בו נשמה.

ויא' כי זהו המקיימו בשני העולמות. כמו שאמרו במשנה (אבות פ"ו מ"ז): גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושה בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר (משלי ד 22) 'כי חיים הם למוציאיהם ולכל בשרו מרפא' וכו', ואומר (שם ג טו) 'אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד', ואומר (שם פסוק 3) 'כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך'. ועוד אמרו (פאה פ"א מ"ב): אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא וכו', ותלמוד תורה כנגד כולם.

וי' לדבר בתוכם תמיד. נתבאר בדברי רבינו (שער ק"ט ד"ה הנה על פי): מצינו בזהר הקדוש בסדר האדרא רבה, שהיו התלמידים יושבים לפני רבם הגדול והקדוש רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום, והוא חלק להם לכל אחד ואחד לומר דברי תורה ורזין ותיקונים הטמורין, והם מפיהם הוציאו דברים הנשגבים האלו כאלו הם המשיכו כל זה, והוא לא רצה לומר להם, רק הם יאמרו מעצמם כל זה וכו', הנה מבואר כי כל הסודות וחידושי תורה שאמרו תלמידיו, הכל היה מה שהוא השפיע להם ממעיני החכמה, אף על פי כן רצה הוא בחסדו שהם יוציאו הדברים האלה מפיהם, וכל אחד יעשה לו שביל לעצמו להפיק רצון וטוב לעולם וכו', והנה על בחינת דרך זה

101 כמה פעמים בזהר הקדוש. ראה בזהר (מ"ב 1): אמר רבי אבא, ודאי הא דתנינן דבכל ארחא דצדיקיא אזלין ומילי דאורייתא בינייהו, דאינון זכאין דההוא עלמא אתיאן לגביהון, ודאי דא הוא רב המנונא סבא דאתא לגבן מההוא עלמא לגלאה לן מלין אלין, ועד לא נשתמודע ביה אזל ליה ואתכסי מינן [אמר רבי אבא, ודאי זהו שלמדנו בכל דרך שהצדיקים הולכים ודברי תורה ביניהם, אלו הצדיקים מעולם ההוא באים אליהם, ודאי זה הוא מה שרב המנונא סבא בא אלינו מהעולם ההוא לגלות לנו הדברים האלו, וטרם שהספקנו להכיר אותו הלך לו ונעלם מאתנו].

ובמקום אחר (מ"ג רכ): שמעו חד קלא דהוה אמר פנון אתר פנון אתר לרבי פנחס בן יאיר דאיהו גבייכו, דתנינן דכל אתר דצדיקא אתחדש ביה מלי דאורייתא, כד איהו בההוא עלמא, פקיד לההוא אתר ואתי ליה לגביה, וכל שכן כד שראן בגויה צדיקיא אחרנין, לחדתא בההוא אתר דאמרין מלי דאורייתא, כגוונא דא דהוה אתי רבי פנחס בן יאיר למפקד לאתריה ואשכח אלין צדיקיא מחדתין מלין דאורייתא, ואתחדש כמלקדמין ההוא מלה דרבי פנחס בן יאיר קמיה [שמעו קול אחד שהיה אומר פנו פנו מקום פנו מקום לרבי פנחס בן יאיר שהוא אצלכם, שלמדנו שבכל מקום שהצדיק חידש בו דברי תורה, כשהוא בעולם ההוא, פוקד לאותו מקום ובא אליו, וכל שכן כששורים בו צדיקים אחרים, לחדש באותו מקום ולומר דברי תורה, כעין זה הנה בא רבי פנחס בן יאיר לפקוד מקומו, ומצא אלו צדיקים מחדשים דברי תורה, ונתחדש דבר ההוא כמקודם לפני רבי פנחס בן יאיר].

ובתיקוני זהר (מיקון ס"ט ק"א): רבי פנחס קא נחית ממתבתא עלאה, ואתחזי תחות טולא דרבי שמעון ואמר ליה וכו' [רבי פנחס ירד משיבה של מעלה, ונראה תחת צלו של רבי שמעון ואמר לו וכו'].

101 כח התלמיד דבוק בהרב יותר מהבן אצל אביו. אמרו בגמרא (כ"מ טז): וכן בתלמוד תורה, אם זכה הבן לפני

אֲשֶׁר יִצְנֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו, פְּרוֹשׁ
'אַחֲרָיו', וְיִגַּם אַחַר הַסְּתַלְקוֹתוֹ מֵעוֹלָם הַזֶּה, עוֹד
'יִצְנֶה אֶת בְּנָיו' וְשׁוֹקֵד וְכָא אֶל צְדִיקֵי הַדּוֹר
לְלַמְּדֵם. וְזֶה שְׁאֲמַר רַבִּי אָסִי 'אִי זְכָאֵי הָיָה
גְּמִירְתָּא מְרַבֵּי יוֹחֲנָן רַבִּי', רָצָה לֹאמַר אִם זְכִיתִי
הָיָה בָּא רַבִּי יוֹחֲנָן בְּעַצְמוֹ מֵעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן לְלַמְּדֵנִי,
כְּמוֹ שְׁמַצִּינוּ פְּמָה פְּעָמִים בְּזֵהר הַקְּדוֹשׁ, עֵין
שָׁם".

שְׁמַצִּינוּ בְּכָל מִסְכַּת אַבּוֹת הַלְּשׁוֹן 'הוּא הָיָה
אוֹמֵר'. אֶף לְפִי הַנִּי"ל נִיחָא, פִּי הַמִּסְכַּת זֹאת
נִקְרָאת 'אַבּוֹת', רָמַז עַל וִי"ה הַצְּדִיקִים שְׁנִקְרָאוּ
אַבּוֹת, וְהֵם הַמְּדַבְּרִים בְּתוֹךְ הַתְּלִמִּידִים שֶׁהֵם בְּנֵים
כְּנִ"ל, וְזֶה שְׁאֲמָרוּ 'קִבַּל מִשְׁמַעוֹן הַצְּדִיק הוּא הָיָה
אוֹמֵר', פְּרוֹשׁ, שְׁמַעוֹן הַצְּדִיק הָיָה אוֹמֵר דְּבַר זֶה,
וְכֵן כָּל 'הוּא הָיָה אוֹמֵר' קָאֵי עַל רַבּוֹ שְׁדַבֵּר עִמוֹ
אַחַר פְּטִירְתּוֹ".

מסכת אבות הוא מה שקיבלו מאבותיהם

וְזֶה פְּרוֹשׁ הָעֲנִין בְּמִסְכַּת אַבּוֹת (פ"ב ט"ז)
'אֲנִטְיָגְנוֹס אִישׁ סוֹכּוֹ קִבַּל מִשְׁמַעוֹן הַצְּדִיק,
הוּא הָיָה אוֹמֵר' וְכוּ'. לְכַאוֹרָה צְרִיךְ לְהַבִּין, הֲלֵא
אֲנִטְיָגְנוֹס לֹא הָיָה אוֹמֵר אוֹתָן הַדְּבָרִים שֶׁקִּבַּל
מִשְׁמַעוֹן הַצְּדִיק, רַק דְּבָרִים אַחֲרֵים". גַּם מִה

משה מתנוצץ בכל צדיק ללמד את ישראל

וְזֶה פְּרוֹשׁ הַפְּסוּק (דברים ל"ב ט"ז) 'וַיִּלְךָ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר
אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה' וְגו', עַל פִּי מִה שְׁאֲמָרוּ
בְּתַקּוּנֵי זֵהר (מִקּוּן ס"ט ק"ב). פִּי מֹשֶׁה אֶתְפָּשׁוּתָא
בְּכָל דְּרָאֵי, וְיִי"וּבְכָל צְדִיק הַדּוֹר מִתְּנוּצֵץ בּוֹ
מִקְנֶשֶׁת מֹשֶׁה רַבְּנוֹ עָלָיו הַשְּׁלוֹם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן

ביאורי החסידות

התנאים במסכת אבות הם בכח התורה שקיבלו מרבתייהם אחרי
פטירתם. כ. שְׁדַקְדְּקוּ מִפְּנֵי מַה הַקְּדִימָה הַתּוֹרָה וַיִּלְךְ מֹשֶׁה
לְמַה שְׁדִיבֵר אֶל יִשְׂרָאֵל. כֵּא. בְּתִקּוּנֵי זֵהר: 'אֲשֶׁרִי הַעַם

יז. וּמִמָּה שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה אֵלָיו רַבִּי יוֹחֲנָן לְלַמְּדוֹ, הֵבִין רַבִּי אֶלְעָזָר
שְׁעִדִין אֵינוֹ רָאוּי לְלַמּוֹד מֵעֵשֶׂה מְרַכְבָּה. יח. וּמִה שְׁיִיכּוֹת
דְּבָרָיו שֶׁאֵמַר לְמַה שְׁקִיבֵל מִשְׁמַעוֹן הַצְּדִיק. יט. כִּל דְּבָרִי

ציוני החסידות

פחות משישים רבוא, ועליה אתמר 'דבר צוה לאלף דור' (מהלס
ק"ס), ואתפשטותיה הוא בכל דרא ודרא בכל צדיק וחכם
דמתעסק באורייתא עד שתין רבוא, לאשלמא לכולהו מפנימו
דלהון. ורוא דמלה 'והוא מחולל מפשעינו' (שע"ה נ"ט), דאיהו
שקיל לכולהו, כמה דאוקמוה מארי מתניתין אשה אחת ילדה
ששים רבוא ומנו משה דשקיל לששים רבוא, ובגין דא אתמר
עליה דור הולך ודור בא להווא עלמא, ודור בא איהו ייתי
כמלקדמין [-] 'אשרי העם שככה לו' בגימטריא 'משה', 'אשרי
העם שה' אלהיו' שעליו נאמר 'דור הולך ודור בא' ואין דור
פחות משישים רבוא, ועליו נאמר 'דבר צוה לאלף דור',
והתפשטותו הוא בכל דור ודור בכל צדיק וחכם שמתעסק בתורה
עד ששים רבוא, להשלים את כולם מפגמיהם. וסוד הדבר 'והוא
מחולל מפשעינו', שהוא שקול ככולם, כמה שהעמידו בעלי
המשנה אשה אחת ילדה ששים רבוא ומיהו משה שקול
כששים רבוא, ומפני זה נאמר עליו 'דור הולך ודור בא' לעולם
ההוא, ודור בא הוא יבא כמקדם]. ועוד שם (ט"ס ח"א ק"ד):
ואתפשטותיה דמשה בכל דרא ודרא ובכל צדיק וצדיק.

ובתב בשער מאמרי רשב"י (פ"ג נ"א): דע כי כאשר האדם
עוסק בתורה כראוי לשמה, זוכה להשיג שיתגלה אליו
איזה צדיק מאותם שהם משורש נשמתו, ויבוא ויתלבש דוגמת
מלאכי אברהם אבינו, ומגלה לו רזי תורה בהיותו מתלבש
בההוא חלוקא דרבנן אשר לו כנודע וכו'. גם דע כי אין כח
ורשות ויכולת בשום נשמת צדיק שבאותו עולם לרדת ולהתלבש
ולהתגלות בעולם הזה כנוכר, אם לא שבתוך נקודה אמצעית
פנימיותה יתלבש שם ניצוץ אחד מן נשמת משה רבינו עליו
השלום.

יוכלו התלמידים להשיג מה ששיגו, אף אם אינם עם רבם ואין
יושבים לפניו, כי כבר הוא פתח והמשיך להם השביל והצונור
ליצא ולהשפיע באורח מישור אליהם לברם לעולם וכו'. הוא
שאמר הכתוב וכו' 'ולמדתם אותם את בניכם לדבר בס' וכו',
שתלמוד אותם לדבר בס מעצמם בלי שום ממוצע שלא יצטרכו
לך, והם ידברו בדברי תורה מעצמם אף כשאינך עמהם, 'בשבתך
בביתך' וזולתם 'ובלכתך בדרך' וזולתם, הם ידברו ויהגו בתורת
ה' להמשיך להם כל טוב לעולם.

ויג"ג אחר הסתלקותו מעולם הזה עוד יצוה את בניו. כעין
זה פירש רבינו בפרשת ויקהל (ד"ה ויקהל ה'): 'למען אשר
יצוה את בניו ואת ביתו אחרי' לשון צוותא, שאברהם יתחבר
עם בניו בעת עשיית המצוה והחסד והצדקה, כמו שכתב האר"י
ז"ל שיש נשמות שבאים מכח סוד העיבור, וכל מה שעושים
החיים, מחמת שהנשמות מסייעין אותם לעשות, הם נוטלין שכרן
בעושי המצוות וכו', 'ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט' היינו
נשמת אברהם אבינו מסייע אותם לעשותם.

וידן הצדיקים שנקראו אבות. כמו שאמרו בספרי (ואממנן ל):
וכשם שהתלמידים קרויים בנים, כך הרב קרוי
אב, שנאמר (מלכים ב' ג' י"ג) 'ואלישע רואה והוא מצעק אבי אבי
רכב ישראל ופרשיו ולא ראהו עוד', ואומר (ס"ג י"ד) 'ואלישע
חלה את חליו אשר ימות בו וירד אליו מלך ישראל ויבך ויפול
על פניו ויאמר אבי אבי רכב ישראל ופרשיו'.

ויג"ג ובכ"ל צדיק הדור מתנוצץ בו מקדושת משה רבינו. כמו
שאמרו בתיקוני זוהר (מיקון ס"ט ק"ב): 'אשרי העם
שככה לו' (מהל"ס קמ"ט טו) בגימטריא 'משה', 'אשרי העם שה'
אלהיו' דעליה אתמר 'דור הולך ודור בא' (ק"ט"א ט"ז) ולית דור

מות משה רבינו משה, ויאלא כהתה עינו
מלהסתכל תמיד בישראל לטוב להם.

נפש הצדיק נשאת בעוה"ז להתפלל על בני

זוה פרוש הפסוק (שמואל א' כה ט) 'והיתה נפש אדני
צרוה בצרור החיים וגו', דהנה פבר
נתפאר ויבזהר הקדוש (מ"ג ע:) סוד השארת
הנפש של הצדיקים בעולם הזה, ורוחם ונשמתם
עולה למעלה, וזהו לטובת החיים בעולם הזה,
פדי שיהיה להם התקשרות מה עם החיים בעולם

ובאותו השעה, וזה וילך משה גם בעת שהלך
לעולם העליון וידבר את הדברים, הרי כחו
עודנו פאלו הוא עומד ומדבר עמם. וזה
פרוש הפסוק (דברים לא ט) 'כי ידעתי אחרי מותי
כי השחת תשחתון וגו', ויאלכאורה יקשה, הלא
הידיעה הזאת היא על פי רוח הקדוש, תבטל
מהם הבחירה לטובה. אף הפרוש בזה פנ"ל,
כי אמר להם, אשר ויגם אחרי הסתלקותו מהם
אדע אם השחת תשחתון חס ושלום, כי
במותו לא כהתה עינו (ס לז ז), פרוש גם אחרי

ביאורי החסידות

בחירה לעשות טוב. כד לא שאמר להם שידע כבר שישחיתו
דרכיהם, אלא הזהירם שגם אחרי מותו תהיה עינו פקוחה עליהם
וידע מה מעשיהם. כת. שצריך ביאור מהו 'צרו החיים'.
כו. בשעה שהצדיק מסתלק מן העולם רוחו ונשמתו עולים
למעלה, אבל נפשו נשאת בעולם הזה.

שככה לו בגימטריא 'משה' וכו', ואתפשטותיה הוא בכל דרא
ודרא, בכל צדיק וחכם דמתעסק באורייתא. כב. התורה באה
ללמדנו שגם כנסתלק משה והלך לעולמו, עדיין כוחו מדבר
ומשפיע אל בני ישראל. כג. אם ידע בודאי וברוח הקדוש,
איך יענשו על חטאיהם, הרי יוכלו לטעון שלא היתה להם

ציוני החסידות

מגמתם ורצונם להטיב לבני ישראל כל ימיהם ולהחזיק את
ימיהם לעשות המצות ומעשים טובים בכוונה גדולה כמוהם, וגם
אחר כך כשמסתלקין מעולם הזה, הנה אך זה כל חפצם להיותם
מעוררים את לב בני ישראל למצות ומעשים טובים, והם באים
ומתלבים בתוך בני ישראל לסייעם לעבודת הבורא, אם
בבחינת העיבור או בשאר בחינות כמבואר כל זה בהאר"י ז"ל
באורך עיין שם. והנה אצל משה רבינו עליו השלום כבר הוא
מבואר בזהוה הקדוש כמה פעמים כי משה אתפשטותיה בכל
דרא, הלומד תורה 'לשמה' אותיות 'למשה' וכו'. כך הוא המדה
של משה רבינו עליו השלום, כי לעולם היה רצונו להיות תמיד
עם ישראל וכמו שכתוב (דברים לג מה) 'ויכל משה לדבר את כל
הדברים האלה אל כל ישראל' לשון 'ויכל' הוא לשון תשוקה
כמו שכתוב (תהלים פז ג) 'כלתה נפשי', כי זהו תשוקת משה
לדבר אל כל ישראל את הדברים האלה תמיד. והוא שכתוב
(דברים לג ב) 'וזאת הברכה אשר בך משה איש האלהים את בני
ישראל' פירוש כי זאת הברכה אשר בך אותם הוא להיות
תמיד עם בני ישראל' שיהיה עמהם בכל דור ודור, וזה שכתוב
שם 'לפני מותו', אבל אחר מותו כתיב גם כן 'במותו לא כהתה
עינו', פירוש לא כהתה עינו מלהסתכל תמיד אל בני ישראל
ולהשפיעם תורות חדשים בכל יום ויום.

ויזו בזהוה הקדוש. זה לשונו: נפשן דאינון צדיקיא דלא
אסתלקו מהאי עלמא ושכיחין בהאי עלמא, וכד
אצטריך עלמא רחמין, ואינון חייין יחבין בצערא, אינון מצלו
צלוחא עלייהו ואזלין ומודעין מלה לאינון דמיכין דחברון,
ומתערין ועאלין לגן עדן דארעא, דתמן רוחיהון דצדיקיא
מתלבשין בעטרין דנהורא, ואתיעטו בהו, וגזרין גורה, וקודשא
ברוך הוא עביד רעותא דלהון, וחס על עלמא, ואינון נפשו
דצדיקיא משתכחין בהאי עלמא לאנגא על חייא. והאי אקרי
נפש ודא לא אסתלקא מהאי עלמא ושכיחא בהאי עלמא
לאסתכלא ולמדע ולאנגא על דרא, והאי הוא דאמרו חבריא

ויזו לכאורה יקשה הלא הידיעה הזאת היא על פי רוח
הקדוש תבטל מהם הבחירה לטובה. ראה
בצרו המור: אמר 'כי ידעתי', לרמוז שאף על פי שה' אמר לו
'הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר
הארץ', לא רצה לומר להם מאמר ה', בענין שלא יאמרו שהיו
מוכרחים לחטוא, אחר שאמר 'וקם העם הזה וזנה', לזה אמר
'כי ידעתי', כלומר בידעתי אני משיג זה.

ויזו גם אחרי הסתלקותו מהם אדע אם השחת תשחתון
חס ושלום. וכן כתב רבינו במקום אחר (לקוטי פ' וילן):
'הן בעודני חי עמכם היום וגו' כי ידעתי אחרי מותי כי השחת
תשחתון וגו', יש לדקדק מהו שכתב 'חי עמכם היום', הוה
ליה למימר 'כי ידעתי כי השחת תשחתון אחרי מותי'. אך כי
משה רבינו עליו השלום ישנו בכל דור ודור, ועל זה מדויק
'הן בעודני חי עמכם היום' ועל ידי זה 'כי ידעתי אחרי מותי'
וכו'. שאמר להם שאף אחר מותו יהיה יודע במעשיהם הרעים
ומה שיקרה אותם ויהיה לו צער גדול מזה, ועל כן הקהיל
אותם ורצה שיהיו טובים כדי שיהיה לו נחת בגלגולו. ובוה
מדויק וימת שם משה' (דברים לז ט), דהיינו ששם לבדו הוא
מת, אבל מתוך הקהל לא נאבד עדיין כמבואר בזהוה הקדוש.
ויזו לא כהתה עינו מלהסתכל תמיד בישראל. ראה בילקוט
(רמז טז): שמא תאמר הואיל ונכנס משה לבית עולמו
ניטל ממנו אותו מאור פנים וכו', תלמוד לומר 'ולא קם נביא
עוד בישראל כמשה' וגו', מה פנים של מעלה אורן עליהם לעולם
ולעולמי עולמים, כך מאור של משה, שנאמר 'ומשה בן מאה
ועשרים שנה במותו לא כהתה עינו וגו', ולא משה בלבד אלא
כל תלמיד חכם שהוא יושב ועוסק בתורה מקטנותו ועד זקנותו
ומת, עדיין לא מת אלא בחיים הוא לעולם ולעולמי עולמים,
שנאמר (שמואל א' כה ט) 'והיתה נפש אדוני צרוה בצרו החיים'.
ובדברי רבינו (שמואל א' כה ט): מרת הצדיקים אשר מעולם
כמו משה רבינו עליו השלום והבאים אחריו, אשר כל